

Консултации с България по Член IV през 2015 г.—Заклучително изявление на мисията на МВФ
София, 13 март 2015 г.

През последната година фалитът на една голяма банка, и влошаването на фискалния баланс поставиха пред изпитание постигнатата с много труд макроикономическа и финансова стабилност на България. През миналата година растежът в общи линии съответстваше на прогнозите, но в бъдеще нарастват рисковете пред перспективите. За преодоляване на институционалните слабости, разкрити вследствие на банковия фалит, включително при банковия надзор, са необходими незабавни действия с широка политическа подкрепа. Освен това, трябва да бъде възстановен пътят към разумна бюджетна политика и следва да бъде проучен обхватът за ускоряване на консолидацията (включително посредством мерки за засилване на ефективността на публичните разходи). Също така е необходим напредък при структурните реформи, за да бъдат двигател за по-бързото достигане на европейско равнище на доходите; приветстват се обсъжданите в момента мерки за преодоляване на недостатъчната ефективност в енергийния сектор.

Контекст

Въпреки предизвикателната среда, през 2014 г. беше постигнат скромнен растеж, който се очаква да продължи през тази година. Вътрешното търсене през 2014 г. беше подкрепено от разрастваща се фискална позиция и повишено усвояване на средствата от ЕС. Макар и все още висока, безработицата бележи спад. По-ниските цени на суровините, намаляващата инфлация в ЕС и намаляването на административно контролираните цени допринесоха за дефлацията. През тази година се очаква умерен ръст до около 1¼%, подкрепен от частното потребление и продължаващото усвояване на средствата от ЕС. Очакванията по отношение на нетния износ са за неутрален ефект върху растежа, като търсенето от страна на търговските партньори вероятно ще продължи да бъде слабо. Очаква се дефлационният натиск постепенно да намалява, а безработицата да продължи да спада през 2015 г. Средносрочните прогнози предполагат много бавно изравняване на доходите с тези в другите държави членки на ЕС.

Нарастват рисковете пред перспективите. Във вътрешноикономически план, коалиционното правителство може да бъде изправено пред предизвикателства при прокарването на трудните мерки, необходими за намаляване на макрофинансовите рискове и повишаване на растежа. Продължителният дезинфлационен натиск би могъл да повлияе негативно върху фискалните сметки. Високите нива на корпоративния дълг и необслужваните кредити и свързаните с тях обезпечения биха могли да се окажат допълнителна пречка пред инвестициите и растежа, ако не бъдат взети мерки. Във

външноикономически план, продължителното забавяне в региона би възпрепятствало представянето по отношение на износа. И докато уязвимите места по отношение на външния дълг продължават да бъдат управляеми, рисковете във връзка с подновеното финансово напрежение в еврозоната, по-специално събитията в Гърция, биха могли да нараснат. Засилването на геополитическото напрежение, свързано с Русия и Украйна, също би могло да окаже негативно влияние върху каналите за търговия и инвестиции.

В подкрепа на силна финансова система

Банковата система показва значителна устойчивост към уронването на доверието вследствие от проблемите в банковата сфера през миналата година. Силната ликвидност на системата преди фалита на Корпоративна търговка банка (КТБ), заедно с въведените от БНБ и правителството мерки за ликвидност помогнаха за успокояване на вложителите, избягвайки разпространение в цялата система. Инжектирането на държавни ресурси във Фонда за гарантиране на влоговете на гражданите също позволи изплащането на гарантираните депозити в КТБ през декември. След фалита на КТБ се поддържа значителна ликвидност на системата, при положителен ръст на корпоративните депозити и депозитите на граждани на годишна база в края на 2014 г.

Въпреки това са необходими решителни действия за преодоляване на слабостите, разкрити в резултат от фалита на КТБ, възстановяване на доверието в надзора и засилване на инструментите за управление на кризи. С изтичане на мандата на управителя на БНБ и предстоящия избор на нов подуправител за банковия надзор, от съществено значение е навременното одобрение на лица с ясен мандат за подкрепа на силна, независима и отговорна БНБ. Същевременно, въпреки че бяха обявени няколко конкретни действия, предприемането на допълнителни подробни и решителни мерки е от основно значение за възстановяването на доверието в надзора на финансовата система.

- **Засилване на доверието в надзора:** Съвместната оценка на основните принципи от Базел от страна на МВФ/Световна банка, която е планирана за края на месец март, следва да помогне за идентифициране на областите в надзорната рамка на банките, които трябва да се подобрят. Тя следва да бъде допълнена от откровен, задълбочен и независим преглед от външни на банковата система експерти на предишната надзорна дейност, за да се засилят процесите на надзора и да се извлекат поуки от случая с КТБ. Независим експертен преглед на надзорната рамка на Комисията за финансов надзор също би бил полезен за укрепване на доверието в цялата финансова система.
- **Засилване на отчетността в цялата система:** Следва да се разработят конкретни планове от Комисията за публичен надзор на регистрираните одитори (за които би бил полезен независим експертен принос), за да се подобри контрола и отчетността на външните лица, които извършват

изискваните по закон одити. Въз основа на приноса от гореспоменатите прегледи, властите следва да разгледат възможността за засилване на надзорните правомощия за разследване на отпускането на кредити на свързани лица. Трябва да се разгледа възможността и за прилагане на административни указания за надзорни действия за засилване на надзора, свързвайки констатациите от надзора с конкретни коригиращи действия и установяване на процедури за подходящи изключения.

- **Укрепване на рамката за реструктуриране:** Събитията от миналата година показаха, че българската правна рамка не осигурява на властите подходящи инструменти за реструктуриране. Затова своевременното транспониране на Директивата на ЕС относно възстановяването и реструктурирането на банките (ДВПБ) в националното законодателство през това лято е от съществено значение за адресиране на пропуските в набора от инструменти за реструктуриране и управление на кризи и за предвиждане на координирани и своевременни коригиращи действия.
- **Гарантиране на подходящ механизъм за финансова сигурност:** Властите обмислят най-добрите начини за рекапитализиране на Фонда за гарантиране на влоговете в банките (ФГВБ) след изплащането на гарантираните депозити в КТБ. Освен това, ревизирият закон за ФГВБ е в процес на обсъждане, за да се адресират пропуските, разкрити от ситуацията с КТБ, включително предвиждане на по-своевременно изплащане на гарантираните депозити. Този закон следва да бъде хармонизиран със законодателството, въвеждащо ДВПБ. Предстоящата оценка на основните принципи на Международната асоциация на институциите за гарантиране на депозитите (IADI) от страна на Световната банка може да подпомогне властите, включително от гледна точка на възможни подобрения на проектозакона.
- **Оценка на банките:** Планираният преглед на качеството на активите (ПКА) е желана стъпка за укрепване на доверието в банките. Успехът отчасти ще зависи от установяване на ясен график и утвърждаване на конкретни стъпки за независим и прозрачен процес. В съответствие с международните практики, властите следва да разработят добре формулирана комуникационна стратегия и планове за действие при извънредни ситуации в случай, че се материализират нужди от рекапитализация. Анализът ще допринесе също така за една всеобхватна оценка на риска и уязвимостта, която ще бъде предприета от програмата на МВФ-Световна банка за оценка на финансовия сектор.
- **Подобряване на достъпа до информация:** Въпреки че БНБ публикува значителни по обем финансови данни, механизмите за насърчаване на наличността и свободния достъп до повече данни на равнище банки биха могли

да улеснят анализа от страна на заинтересованите страни и биха намалили несигурността.

Адресирането на обема на необслужваните кредити и, по-общо, намаляването на голямата задлъжнялост на частния сектор продължават да са от особена важност. За намаляване на несигурността за цената на активите е нужно постепенно отписване на необслужваните кредити от страна на банките и реализиране на обезпеченията. Активните надзорни действия на БНБ за насърчаване намаляването на необслужваните кредити трябва да се допълват с други подкрепени от правителството инициативи, за да се улесни организираното намаляване на корпоративната задлъжнялост. В тази връзка, трябва да се помисли за указания за доброволно извънсъдебно уреждане заедно с мерки за справяне с пречките пред своевременното и предвидимо производство по несъстоятелност.

- **Защита на фискалната устойчивост**

Фискалната стратегия на правителството признава необходимостта от намаляване на дефицитите след превишението от миналата година, но следва да бъде обмислена по-бърза консолидация. Миналата година фискалният дефицит на касова основа се удвои, достигайки 3,7% от БВП, отразявайки неуспешния опит за адекватно ограничаване на разходите след като стана ясно, че оптимистичните прогнози за приходите няма да се реализират. Тази година целта за дефицит от 3 процента е постижима, но предвид рисковете от резултати, по-ниски от очакваните, що се отнася до дефлацията и амбициозните цели за разходите за заплати и здравеопазване, ограничаването на разходите отново ще бъде от съществено значение. Освен това, предвид ограничените ефекти от допълнителните разходи върху растежа, всички суми в изпълнение на приходите следва да бъдат спестени. Гледайки напред, поставянето на цел за постигане на структурен баланс до 2019 г. би подкрепило трайно силната динамика на дълга, би създавало възможност за справяне с условните бюджетни рискове и би позволило на автоматичните стабилизатори да работят в случай на умерен отрицателен шок.

Необходими са конкретни планове за справяне със средносрочните фискални рискове. Застаряващото население и продължаващата емиграция ще създадат значителни дългосрочни предизвикателства пред публичните разходи. Ще бъдат необходими и мерки за подобряване на състава и качеството на разходите и намаляване на условните задължения на държавните предприятия.

- **Модел и устойчивост на пенсионната система:** Въвеждането на „избиране на вариант“ при участието във втория стълб на пенсионната система представлява фундаментална промяна в модела на пенсионната система на България. Следва да бъде осигурено достатъчно време за изчерпателен анализ на въздействието и

за консултации със засегнатите страни, за да се смекчат потенциалните рискове както за обществената, така и за частната система, особено предвид необичайния характер на някои обсъждани варианти (напр. гъвкавост за многобройни прехвърляния между обществената и частната система с течение на времето). Гарантирането на устойчивостта на обществената пенсионна система чрез реформи на параметрите остава от изключително значение, като притесненията се изострят от промяната в посоката на предишните реформи.

- **Повишаване на ефективността на здравната система.** Предвид неотдавнашното елиминиране на просрочията на НЗОК, от съществено значение ще бъде проследяването на плановете за подобряване на нейното финансово здраве и ефективността на по-широката здравна система. Необходими са мерки за укрепване на механизмите за контрол на разходите, за увеличаване на стимулите за правилно използване на извънболнични спрямо болнични услуги и за модернизиране на информационните системи с цел подобряване на капацитета за управление на риска.
- **Наблюдение на бюджетните рискове.** С оглед на допълнителното засилване на обществената информираност относно фискалната политика трябва да се увеличи оповестяването на информацията относно бюджетните рискове. По-специално би могла да бъде разширена информацията за последиците за бюджета от условните задължения, в т.ч. във връзка с държавните предприятия, както и за анализа на устойчивостта на пенсионната и здравната системи. Премахването на забавянията при създаването на фискален съвет с оперативна независимост също би подкрепило доверието в фискалната политика.
- **Определяне на условията за растеж**

Увеличаващите се разходи и намаляването на производителността подчертават спешната необходимост от всеобхватна стратегия за реформа на енергийния сектор като част от по-широката програма за структурни реформи. Последните изменения в Закона за енергетиката, които осигуряват основа за справяне с липсата на гъвкавост на производствените разходи и засилват регулаторната независимост, може да спомогнат за намаляване на напрежението върху държавната електрическа компания и от своя страна – върху другите участници на пазара. Установяването на прозрачен и добре функциониращ пазар на електроенергия в съответствие с разпоредбите на ЕС също е важно. В същото време успоредно с инициативите за засилване на защитата за социално слабите следва да се извърши и добре обмислена и постепенна рационализация на цените на електроенергията.

Събитията от миналата година подчертават рисковете пред икономиката на България от предизвикателствата пред управлението. Изчерпателните решения ще отнемат време, но сега трябва да се установи ясен импулс за демонстриране на ангажимента за намаляване на корупцията и кронизма, укрепване на върховенството на закона и полагане на основите за възстановяване на доверието в най-важните институции. Един такъв напредък вероятно ще действа и като катализатор за нарастване на инвестициите и производителността, които са от съществено значение за отключване на икономическия потенциал на България, за засилване на създаването на работни места и за ускоряване на сближаването на доходите.

***

Мисията би искала да благодари на участниците в срещите на мисията за колегиалните и информативни дискусии.